

2.8 Koti, koulu ja kolmas sektori erityislasten osallisuutta tukemassa

Klo 11:00-12:15

Järjestäjä: Suomen Vanhempainliitto

Teema: Kohti aitoa osallisuutta

Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohdalla eri osallisuuden ulottuvuudet koulussa eivät toteudu yhtä usein kuin muiden lasten kohdalla. Järjestöissä ja vanhemmissa on käyttämättä potentiaalia ja kokemustietoa, joka tulee ottaa käyttöön koulujen toimintakulttuurin kehittämiseksi osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja myös erityistä tukea tarvitsevien lasten oikeuksia tukeviksi. Lasten osallisuuden edistäminen lähtee aikuisten asenteista. Asenteisiin voidaan vaikuttaa mm. kasvokkaisilla, arvostavilla kohtaamisilla ja myönteisen tunnistamisen kautta. Tässä työpajassa pohditaan erityislasten- ja perheiden osallisuuden haasteita ja mahdollisuuksia koulussa sekä kuullaan Suomen Vanhempainliiton aiheeseen liittyvässä EPeLI-hankkeessa kehitetyistä tai käytettyistä hyvistä käytänteistä.

Suomen perustuslaki, erityisopetusta koskeva lakimuutos, perusopetuksen laatukriteerit, tasa-arvo – ja yhdenvertaisuuslaki sekä uusi oppilashuoltolaki ja opetussuunnitelma painottavat yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta koulun toimintakulttuurin ja –käytänteiden suunnittelussa ja toteuttamisessa.¹ Lapset ja huoltajat tulee ottaa entistä vahvemmin mukaan näihin prosesseihin. Suomen Vanhempainliiton ydintekävä on kodin ja koulun yhteistyön edistäminen, mutta Vanhempainbarometrin (2013) mukaan alle 10%:lla vanhemmista on ollut mahdollisuus osallistua koulun sisäiseen toimintaan. Lakimuutosten myötä kodin ja koulun yhteistyötä on kehitettävä uudelle tasolle, jossa huoltajat otetaan aidosti mukaan koulun toimintakulttuurin kehittämiseen kaikkien lasten osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia edistämään. Tämä ei ole lakimuutosten myötä enää suositus, vaan velvoite.

Oppilaiden osallisuuden edistäminen ei koske ainoastaan oppimista ja päätöksentekoon liittyvää demokraattista osallistumista ja vaikuttamista, vaan myös psykologisen yhteenkuuluvuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunteen edistämistä, sosiaalista osallisuutta. Erityistä tukea tarvitsevien lasten kohdalla eri osallisuuden ulottuvuudet eivät toteudu yhtä usein kuin muiden lasten elämässä (Eskelä-Haapanen 2012; Kuula 2000; Lakkala 2008; Mietola 2014; Manninen 2015). Mari Kivistö (2014) osoittaa väitöstutkimuksessaan,

¹**Opetussuunnitelmauudistuksen** yksi tärkeimmistä tavoitteista on koulun toimintakulttuurin kehittäminen yhdenvertaisten osallistumisen mahdollisuuksien suunnassa. Lisäksi lasten suojelemiseksi syrjinnältä ja heidän osallisuuden mahdollisuuksiensa edistämiseksi koulussa huoltajien tuella on lukuisia uusia velvoittavia lakeja ja asetuksia. **Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki** (1287/2013) painottaa yhteisöllisessä oppilashuollossa lasten ja vanhempien osallisuutta sekä ennaltaehkäiseviä toimia hyvinvoinnin tukemiseksi. Oppilaalla on myös oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (**Perusopetuslaki 29.§, Lukiolaki 21.§, Laki ammatillisesta koulutuksesta 28.§**). Lisäksi vuodesta 2003 voimassa olleen asetuksen perusteella koulutuksen järjestäjän tulee laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista (**Perusopetuslaki 477/2003:29.§**). **Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain** mukaan perusopetuksessa on laadittava luokkakohtaisesti toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. **Suomen perustuslaki 6 §:** Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Jokaisessa koulussa tuleekin olla oppilaskunta (**Perusopetuslaki 47a 6§, 2**), mutta erityislasten asemaa niissä on tuettava nykyistä enemmän. Osallisuuden edistämiseen velvoittaa myös **Lapsen oikeuksien julistus (19§, osallisuudesta ks. asetus 60/1991, artiklat 12, 13, 17 ja 3)**.

